Budsjett 2027/Handlings- og økonomiplan 2027-2030

Lasse Bjerkås

Økonomisjef

Kommunestyret, 20. oktober 2026

Hvem er disse to herrene?

Hva har de med Eidsvoll kommunes HØP å gjøre?

Årets Nobelpris i økonomi belønner forskningen og innsikten om at dagens institusjoner og beslutninger former framtidens handlingsrom

Prisen bygger på en enkel erkjennelse om at dagens beslutninger former morgendagens handlingsrom

Pristildelingen minner oss om at budsjettarbeid ikke bare handler om hvordan vi har det i dag, men om hvilken kommune vi ønsker at Eidsvoll skal være i 2030, 2035, 2040 og 2050

Morgendagens Eidsvoll starter i dagens budsjett

- Dette er derfor ikke en presentasjon om tall. Det er en presentasjon om handlingsrom

- Tallene, tabellene og grafene finner dere i Framsikt. Jeg vil snakke om konsekvensene av tallene

- Valgene dere gjør nå avgjør hvilke muligheter Eidsvoll kommune har de neste 5, 10, 15, 20 og 30 årene

Likevel - Fire sentrale tall

- Netto driftsresultat i 2030 på om lag 0 prosent
- Disposisjonsfond i 2030 på om lag 12 prosent
- Netto lånegjeld i 2030 på over 170 prosent
- Samlede investeringer i planperioden på kr 3 369 702 000

Den røde tråden i HØP

- Kommunen leverer fortsatt gode tjenester og opprettholder et høyt investeringsnivå
- Handlingsrommet blir gradvis svakere
- Høy gjeld og lave driftsmarginer gjør økonomien mer sårbar
- De største utfordringene ligger fortsatt foran oss, og treffer hardt etter 2030

Fire sentrale moment som er avgjørende å ha med seg når en leser budsjettforslaget

- Effekt av endret barnehage- og skolestruktur er inkludert med 20 mill. i 2027 og 40 mill. fra 2028
- Nye Dal skole er med, men får først full effekt på renter, avdrag og FDV fra 2032
- Det må investeres betydelig innenfor eldreomsorg utover 2030-tallet. Dette er ikke med, utover en KVU på 5 mill. i 2030
- Det er betydelige investeringer innenfor selvkost. Dette treffer gebyrene til innbyggere og næringsliv hardt, men det treffer ikke kommunekassa direkte

To vanskelige valg uten enkle løsninger

- Strukturgevinst fra barnehage og skole på 40 mill. fra 2028 er beholdt i tråd med gjeldende HØP (halvårseffekt i 2027)
  - Alternativene var enten å innarbeide andre tiltak av tilsvarende størrelse nå, eller å akseptere et enda svakere driftsresultat
  - Dersom strukturgevinstene ikke realiseres, må om lag 40 mill. hentes inn gjennom andre tiltak eller et svakere økonomisk resultat
- Dal skole er videreført med oppdaterte forutsetninger fra KVU, men forskjøvet i tid

Andre forutsetninger kunne vært valgt. Vår vurdering er at dette samlet sett gir den mest realistiske framstillingen av utfordringsbildet og handlingsrommet i planperioden.

Handlingsrommet etter 2030 skapes før 2030

- Flere eldre gir økt behov for helse- og omsorgstjenester, og veksten tiltar etter 2030
- Denne demografiske veksten kompenseres i hovedsak gjennom inntektssystemet
- Hvordan ressursene omprioriteres mellom tjenestene, er et lokalpolitisk ansvar
- Renter og avdrag legger samtidig beslag på stadig større deler av budsjettet
- Renter og avdrag kompenseres ikke av staten eller i inntektssystemet

Varig økonomisk balanse etter 2030 forutsetter omstilling og prioriteringer i god tid før utfordringene for alvor treffer kommunen

Disposisjonsfondet styrkes noe

men gir ikke varig økonomisk trygghet

- Disposisjonsfondet styrkes gjennom de tre første årene i planperioden
- Handlingsrommet ved nye uforutsette hendelser er likevel begrenset
- Fondsnivået er fortsatt lavere enn kommunens langsiktige mål for økonomisk robusthet

Viktig å huske

- De budsjetterte resultatene bygger på krevende forutsetninger
- Besparelser fra framtidig skole- og barnehagestruktur alene utgjør alene 140 mill. i perioden
- Disposisjonsfondet var 311,8 mill. ved utgangen av 2025
- Uten tiltak før 2030 vil økte gjeldskostnader kunne redusere disposisjonsfondet raskt i årene etter planperioden

Gjeldsvekst og økende kapitalkostnader

- Investeringene i planperioden finansieres med lån
- Gjeldsveksten er betydelig og fortsetter gjennom hele perioden
- Gjeldsnivået bygges opp før de største investeringsbehovene kommer
- Økende gjeld medfører at en stadig større del av driftsbudsjettet bindes opp til renter og avdrag
- Dette reduserer kommunens økonomiske handlingsrom og fleksibilitet over tid
- Gjeldsgraden passerer 170 % i 2030 (litt over 150 % om en inflasjonsjusterer)
- Dette er vesentlig over kommunestyrets måltall på 100 %
- Et gjeldsnivå på over 170 % vil plassere Eidsvoll blant kommunene med høyest gjeldsgrad i landet

Realrente

Hvorfor lavere renter ikke nødvendigvis gir større handlingsrom

Periode	Lånerente	Prisvekst	Realrente
2022	2,0 %	6,0 %	- 4,0 %
2026	5,0 %	3,0 %	2,0 %

- Realrente er nominell rente fratrukket prisveksten
- Høy inflasjon har historisk redusert realverdien av eksisterende gjeld
- Lavere inflasjon kan gi høyere realrente, selv om den nominelle renten faller

Rentene kan falle uten at gjelden igjen blir billig å bære. Perioden med svært lav realrente er trolig over

For en kommune med høy gjeldsvekst blir denne sammenhengen uhyre viktig

Fremtidige kommunestyrer får mindre å velge mellom

- Gjelden øker kraftig
- Renter og avdrag vil binde en stadig større del av framtidige inntekter
- Dette skjer før de store investeringsbehovene som vi vet at vil komme innen helse og omsorg er med i budsjettet

Budsjettet er i balanse gjennom planperioden, men de største økonomiske utfordringene ligger i betydelig grad etter planperiodens slutt.

Valgene som tas nå, avgjør ikke bare hva kommunen kan gjøre fram til 2030,

men hvilket handlingsrom Eidsvoll har i 2035, 2040 og 2050

Videre framdrift – noen frister

Vedtatt av KS den 3. februar 2026 og sak 26/01

- 1. november - Frist for politikere til å stille spørsmål i Framsikt til ***Spørsmålsrunde 1***
- 2. november - Opplæring/tekniske og praktiske avklaringer i bruk av Framsikt/politikermodul fra kl 14.00 - 15.30
- 6. november - Frist for administrasjonen til å svare på spørsmål i Framsikt fra ***Spørsmålsrunde 1***
- 15. november - Frist for politikere til å stille spørsmål i Framsikt til ***Spørsmålsrunde 2***
- 20. november - Frist for administrasjonen til å svare på spørsmål i Framsikt fra ***Spørsmålsrunde 2***
- 25. november - Frist for politikere å ferdigstille endringsforslag i budsjettet i Framsikt til Formannskapets budsjettbehandling
- 27. november - Frist for administrasjonen til å publisere i Framsikt de politiske endringsforslagene i budsjettet
- 9. desember - Frist for å ferdigstille i Framsikt eventuelle oppdaterte politiske endringsforslag i budsjettet til Kommunestyrets endelige budsjettbehandling
- 11. desember - Frist for administrasjonen til å publisere i Framsikt de eventuelt oppdaterte politiske endringsforslagene i budsjettet
- 15. desember – Kommunestyret sluttbehandler HØP 2027 - 2030

Videre framdrift – noen frister

Vedtatt av KS den 3. februar 2026 og sak 26/01

- 1. november - Frist for politikere til å stille spørsmål i Framsikt til ***Spørsmålsrunde 1***
- 2. november - Opplæring/tekniske og praktiske avklaringer i bruk av Framsikt/politikermodul fra kl 14.00 - 15.30
- 6. november - Frist for administrasjonen til å svare på spørsmål i Framsikt fra ***Spørsmålsrunde 1***
- 15. november - Frist for politikere til å stille spørsmål i Framsikt til ***Spørsmålsrunde 2***
- 20. november - Frist for administrasjonen til å svare på spørsmål i Framsikt fra ***Spørsmålsrunde 2***
- 25. november - Frist for politikere å ferdigstille endringsforslag i budsjettet i Framsikt til Formannskapets budsjettbehandling
- 27. november - Frist for administrasjonen til å publisere i Framsikt de politiske endringsforslagene i budsjettet
- 9. desember - Frist for å ferdigstille i Framsikt eventuelle oppdaterte politiske endringsforslag i budsjettet til Kommunestyrets endelige budsjettbehandling
- 11. desember - Frist for administrasjonen til å publisere i Framsikt de eventuelt oppdaterte politiske endringsforslagene i budsjettet
- 15. desember – Kommunestyret sluttbehandler HØP 2027 - 2030

Lykke til, og ikke glem disse to karene